

การวิเคราะห์เนื้อหาและวิธีการสอนต้นสดในหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนเปียโนระดับต้น

An Analysis of Improvisation Contents and Teaching Approach

in Piano Method Books for Beginner Students

นิชกมล จินดาวัฒน์^{1*} และ ดนีญา อุทัยสุข²

Nichkamol Jindawat^{1*} and Dneya Udtaisuk²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาการสอนต้นสดสำหรับนักเรียนเปียโนในระดับต้น (Grade 1) และเพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการต้นสดที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางดนตรี และการนำเสนอเนื้อหาการต้นสดที่พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีสำหรับนักเรียนเปียโนในระดับต้น งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือเรียนต้นสดสำหรับนักเรียนเปียโนระดับต้นจำนวน 3 เล่ม ได้แก่ 1) Improvisation Workbook G.9 2) Performance Jams และ 3) The Penta Adventure ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์หนังสือแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบของเนื้อหา ความสำคัญของเนื้อหา และลำดับการนำเสนอ 2) ด้านการสอน ประกอบด้วย การสอนที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี ข้อค้นพบได้ถูกจำแนกตามวัตถุประสงค์การสอน 2 ประเภท คือ หนังสือที่มุ่งพัฒนาทักษะต้นสดด้านทำนอง และหนังสือที่มุ่งพัฒนาทักษะต้นสดด้านเสียงประสาน

คำสำคัญ: การต้นสด, นักเรียนเปียโน, หนังสือเรียนเปียโน, หนังสือต้นสด

Article Info: Received 22 December, 2022; Received in revised form 3 February, 2024; Accepted 19 February, 2024

¹ นิสิตดุขุภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อีเมล: 6480103327@student.chula.ac.th
Doctor of Philosophy in Division of Music Education, Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University
Email: 6480103327@student.chula.ac.th

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Lecturer in Division of Music Education, Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University
Email: anucha.pho@psru.ac.th

* Corresponding Author

Abstract

The purposes of this study were to analyze improvisation contents and teaching approaches in piano methodology books and activity books for beginner students. The research methodology employed qualitative research by using documentary analysis collected three method books and activity books including 1) Improvisation Workbook G.9 2) Performance Jams and 3) The Penta Adventure. The qualitative data analysis and content analysis revealed two topics 1) content: music elements, focus of the content, and the order of teaching 2) teaching approach: facilitating cognitive ability and creativity. Findings were presented according to the two types of approaches: the first one focuses on melodic improvisation and the second that focuses on harmonic improvisation.

Keywords: improvisation, piano student, the piano method book, improvisation workbook.

บทนำ

ในปัจจุบันการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีมีแนวโน้มนำที่ ครู ผู้ปกครอง นักเรียนอาจให้ความสำคัญกับการบรรเลงบทเพลงที่ระบุไว้ในหลักสูตร หรือเพลงที่ประพันธ์ขึ้นในยุคสมัยต่าง ๆ ในขณะเดียวกันทักษะการสร้างเสียงดนตรีจากความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง หรือการด้นสด (Improvisation) ยังเป็นทักษะที่ผู้เรียนดนตรีควรได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์จากครูผู้สอน ไม่เพียงแต่ทักษะการด้นสดจะสร้างบทเพลงใหม่เท่านั้นแต่การด้นสดยังมีประโยชน์ต่อนักเรียนดนตรีอีกหลายประการ เช่น การด้นสดทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงตัวตนและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน (Berkowitz, 2010) การด้นสดเป็นการฝึกให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้ความเข้าใจด้านทฤษฎีดนตรีและการปฏิบัติเครื่องดนตรีเข้าด้วยกันเพื่อสร้างสรรค์ การด้นสดเป็นการใช้ความรู้จากองค์ความรู้ที่มีมาประยุกต์และพัฒนาจนเกิดเป็นบทเพลง (Ostransky, 2017)

มีหลักฐานพบว่า การด้นสดในเครื่องคีย์บอร์ดเกิดขึ้นก่อนการมีเปียโน ในยุคสมัยนั้นมีการเขียนคาเดนซา (Cadenza) ที่ให้ผู้บรรเลงสร้างสรรค์ทำนองของตนเองให้เข้ากับบทเพลงที่กำลังบรรเลง (Randall, 1993) ทำให้การด้นสดในยุคคลาสสิก (ค.ศ. 1750–1820) มีความแพร่หลายเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันบริบทการเรียนดนตรีคลาสสิกได้เปลี่ยนไปเนื่องจากเริ่มมีการวางระเบียบแบบแผนการเรียนด้วยกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มากขึ้น แต่บางครั้งกฎเกณฑ์และการวัดระดับเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างสรรค์หรือแสดงออกซึ่งทักษะด้นสดที่น้อยลง ถึงอย่างไรก็ตามยังมีสถาบันทรินิตี้ (Trinity College of London) ที่เปิดสอบวัดระดับความสามารถทางการปฏิบัติเครื่องดนตรี ที่ผู้สอบต้องปฏิบัติเครื่องดนตรีและเลือกทักษะทางดนตรีอื่นอีกหนึ่งทักษะในการสอบ โดยผู้สอบสามารถเลือกจากทักษะ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการความรู้ดนตรีพื้นฐาน ด้านการฟัง ด้านการอ่าน และด้านการด้นสด ซึ่งบางสถาบันจะไม่มีให้เลือกหัวข้อของการด้นสด แสดงให้เห็นว่าทรินิตี้ได้ให้ความสำคัญกับทักษะการด้นสดไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทักษะทางดนตรีด้านอื่น (Trinity College London, 2020) นอกจากนี้ยังปรากฏหนังสือที่ใช้ในการสอนทักษะด้นสดอีกหลายเล่ม เช่น Improvisation Workbook G.9

(Fujiwara, 1986) ซึ่งเป็นหนังสือที่อยู่ในหลักสูตรของยามาฮา หนังสือ Performance Jams (Olson, 2006) และ The Penta Adventure (Kanigowski, 2019) พบว่าในปัจจุบันมีหนังสือทั้งในรูปแบบหนังสือเย็บเล่ม และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ในการเรียนการสอนต้นสตัยคงต้องมีการจัดเนื้อหาโดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความต่อเนื่อง (Continuity) การจัดช่วงลำดับ (Sequence) และการบูรณาการ (Integration) (Tyler, 2013) โดยครูต้องจัดสภาพการเรียนรู้ให้เหมาะแก่การเรียนการสอน คือ มีส่วนร่วม ทราบผลจากการปฏิบัติทันที เสริมแรงให้เกิดความภาคภูมิใจ และเรียนทีละน้อยตามลำดับขั้น นักดนตรีศึกษาหลายท่านมีความคิดเห็นตรงกันในการเรียงเนื้อหาคือเริ่มจากเนื้อหาที่มีความซับซ้อนน้อย เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกต้นจากองค์ประกอบทางดนตรีที่ไม่ยากให้เกิดความชำนาญก่อนและค่อย ๆ เพิ่มความซับซ้อนเข้าไป และจะสอนจากเนื้อหาทีละเรื่อง เช่น จังหวะ ทำนอง และเสียงประสาน เมื่อนักเรียนมีความชำนาญในแต่ละเรื่องแล้วค่อยนำมาผสมผสานกัน (Aebersold, 2000; Kratus, 1991; Reeves, 2022) สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูมส์ (Bloom Taxonomy) ที่กล่าวว่า ลำดับขั้นของการพัฒนาสติปัญญา ในขั้นแรกจะเริ่มจากการขึ้นจดจำ แล้วพัฒนาต่อเป็นเข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ ประเมินค่า และสร้างสรรค์ (Anderson, 1994; Anderson & Krathwohl, 2021) หากเป็นเช่นนี้การจดจำคือการที่ผู้เรียนรู้ถึงเนื้อหา ดนตรีพื้นฐานและทำความเข้าใจ จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติเครื่องดนตรีวิเคราะห์สิ่งที่ปฏิบัติไปและค่อยริเริ่มสร้างเสียงดนตรีของตนเองเพื่อประเมินว่า สิ่งที่สร้างนั้นมีคุณค่าอย่างไร (เจตนา นาควิษระ และคณะ, 2547) นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อนักเรียนได้ศึกษาวิธีการต้นสตัยของผู้อื่น รวมทั้งการทดลองต้นสตัยในหลายรูปแบบด้วยตนเองแล้วนั้น จะทำให้นักเรียนพบแนวทางที่ตนเองชอบจนก่อให้เกิดเป็นรูปแบบการต้นสตัยของ

การต้นสตัยนั้นเป็นทักษะที่ต้องใช้ระยะเวลาในฝึกฝน ดังนั้นกระบวนการการเรียนรู้จึงมีความสำคัญในการพัฒนาทักษะต้นสตัย โดยมีคำพูดที่ผู้สอนดนตรีหลายท่านมักใช้คือ “เสียงก่อนสัญลักษณ์ (Sound before Sight)” โดยหลักแนวคิดคือ 1) ให้เรียนจากการร้อง 2) สังเกตจากการฟังและลอกเลียนแบบ 3) สอนเจาะจงเพียงเรื่องเดียว 4) พัฒนาให้ชำนาญทีละเรื่อง 5) ให้หลักการและทฤษฎีหลังจากลงมือการปฏิบัติ 6) วิเคราะห์องค์ประกอบดนตรีและประยุกต์เข้ากับการปฏิบัติของตนเอง และ 7) นำสิ่งที่ปฏิบัติมาสร้างเป็นสัญลักษณ์ (Abeles, 1994) ตรงกับวิธีการสอนของคาร์ล ออร์ฟ คือการเรียนรู้จากการสังเกต เลียนแบบสู่การสร้างสรรคนำมาปฏิบัติ และรู้จักสัญลักษณ์ (Berkowitz, 2010) นอกจากนี้ยังพบว่ามีอีกหนึ่งแนวคิดที่โดดเด่นด้านการเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาทักษะการต้นสตัย ได้แก่แนวคิดของดัลโครซที่มีกระบวนการคือ 1) พัฒนาจากการฟังอย่างตั้งใจ 2) กระบวนการคิดตรึงตรองจากสิ่งที่ฟัง 3) นำสิ่งที่ฟังมาต่อยอดสร้างสรรค์ และ 4) ตอบสนองต่อองค์ประกอบดนตรีโดยการเคลื่อนไหว ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้ความเหมาะสมของบทเพลงคำนึงถึง ความเร็ว อัตราตัวโน้ต และความดังค่อยของเสียง (Johnson, 1993)

การเรียนดนตรีเหมือนกับการเรียนภาษา (Mother tongue Approach) เป็นหลักการสอนของซูซูกิ ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเลียนแบบ ดนตรีและภาษาก็เช่นกันต่างต้องใช้การเลียนแบบ เข้าใจ ประยุกต์ใช้ (Suzuki, 1983) จึงมีความเห็นของหลายท่านที่เห็นตรงกันว่าสไตท์ทักษะนั้นสำคัญต่อการต้นสตัย ได้แก่ สก๊อต

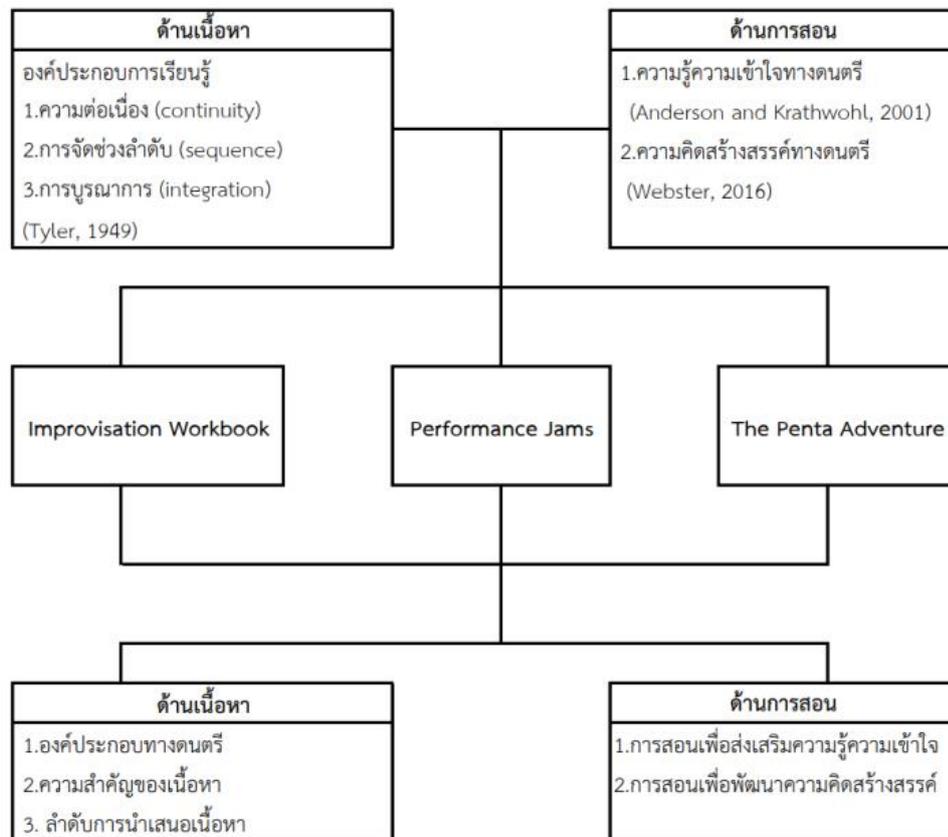
รีฟ กล่าวถึงการฝึกการดันสดที่สามารถแบ่งออกได้ 2 ส่วน ได้แก่ 1) การฝึกดันสดจากทำนอง 2) การฝึกดันสดจากเสียงประสาน โดยรีฟได้กล่าวว่าการฝึกจากทำนองนั้นต้องเริ่มจากการฟังทำนอง สังเกตจังหวะและลักษณะทิศทางการเดินของทำนอง จากนั้นใช้การร้องหรือฮัมแล้วจึงนำมาเล่นบนเครื่องดนตรีและนำมาเปลี่ยนบันไดเสียงอื่น ต่อไป นอกจากนี้รีฟยังได้กล่าวถึงการฝึกดันสดจากเสียงประสานโดยให้ฟังหาตัวต้นของคอร์ด (Root) จากนั้นวิเคราะห์ทางเดินคอร์ด รูปแบบการจัดวาง ก่อนจะเริ่มเล่นจากแนวเบสบนเครื่องเปียโน และเปลี่ยนบันไดเสียง โดยจะเห็นว่ารีฟได้ให้ความสำคัญกับการฟังเพื่อดันสดเป็นอย่างมากทั้งนี้รีฟได้กล่าวว่าการนอกจากการฟังทำนอง และเสียงประสาน ควรจะฝึกฟังภาพรวม คีตลักษณ์ และวิธีการเปลี่ยนบันไดเสียงในบทเพลงเพื่อให้การฟังมีความละเอียดมากขึ้น (Reeves, 2007) ซึ่งสอดคล้องกับ บิลลีย์ เทย์เลอร์ ที่แบ่งการดันสดออกเป็นสองส่วนเช่นเดียวกันแต่มีการเพิ่มการปรับเปลี่ยนรูปแบบจังหวะในส่วนของการฝึกดันสดด้วยทำนอง และเพิ่มการปรับทางเดินคอร์ดเพื่อให้เกิดทำนองรองในแนวเสียงประสาน (Taylor, 1982) และ วิลตัน เจมสัน เอเบอร์ซอล ยังกล่าวเช่นเดียวกันว่าสไตล์ทักษะเป็นทักษะสำคัญ โดยเอเบอร์ซอลเห็นว่าสไตล์ทักษะที่ดีที่สุดคือ การสามารถฟังเสียงประสานและจำแนกได้ว่ามีองค์ประกอบอย่างไร แสดงให้เห็นว่าเอเบอร์ซอลจะให้ความสำคัญกับเรื่องคอร์ดเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นองค์ประกอบหลักที่นักเรียนเปียโนควรคำนึงถึง (Aebersold, 2000)

การสอนดันสดนั้นนอกจากพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนแล้ว ยังสามารถส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางดนตรีได้อีกด้วย (Cognitive domain) การสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจนั้นมีทั้งหมด 6 ชั้น ได้แก่ ความรู้ที่เกิดจากกระบวนการ จดจำ (*Remember*) เข้าใจ (*Understand*) ประยุกต์ (*Apply*) วิเคราะห์ (*Analyze*) ประเมินผล (*Evaluate*) และสร้างสรรค์ (*Create*) (Anderson & Krathwohl, 2021) เห็นได้ว่า การสร้างสรรค์ดนตรีหรือดันสดถือเป็นการใช้ทักษะความคิดขั้นสูงสุดตามลำดับชั้น ในด้านคุณสมบัติของการดันสดหรือความคิดสร้างสรรค์ดนตรีมีรายละเอียด 4 หัวข้อได้แก่ ความหลากหลาย (*Extensiveness*) ความยืดหยุ่น (*Flexibility*) ความเป็นอัตลักษณ์ (*Originality*) และความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ (*Syntax*) ที่ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาการดันสดตามคุณสมบัติเหล่านี้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ (Webster, 2016) ในพัฒนาทักษะของผู้เรียนปฏิเสธไม่ได้ว่าหนังสือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ ในการสร้างหนังสือเรียนดันสดต้องมีวิเคราะห์หนังสือเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยงานวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะการดันสดสำหรับผู้เรียนเปียโนระดับประถม (พัชราภรณ์ รัตนวล, 2562) ได้ศึกษาวิธีการสอนของบิลลีย์ เทย์เลอร์ (Billy Taylor) เจมีย์ เอเบอร์ซอล (Jamey Aebersold) จอห์นเครตัส (John Kratus) เป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึก

ดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เนื้อหาและวิธีการสอนดันสดจากหนังสือทั้ง 3 เล่ม คือ 1) *Improvisation Workbook G.9* 2) *Performance Jams* 3) *The Penta Adventure* เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำข้อมูลด้านเนื้อหา และการสอนดันสดที่ได้ ไปใช้ในการคัดเลือกหนังสือหรือต่อยอดวิธีการสอนการดันสดของตนให้เหมาะสมผู้เรียนทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการสอนสูงสุด

ภาพ 1

กรอบแนวคิด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาการต้นสดด้านองค์ประกอบทางดนตรี ความสำคัญของเนื้อหา และลำดับการนำเสนอเนื้อหาสำหรับนักเรียนเปียโนในระดับต้น
2. เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาการต้นสดที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางดนตรี และการนำเสนอเนื้อหาการต้นสดที่พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีสำหรับนักเรียนเปียโนในระดับต้น

วิธีการวิจัย

นักเรียนเปียโนระดับต้นจำนวน 3 เล่ม จากการเลือกตัวอย่างแบบมีเกณฑ์ (Criterion Sampling) เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Data Analysis) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการต้นสดและการทักษะต้นสดสำหรับนักเรียนเปียโนระดับต้นคือผู้เรียนที่สอบวัดระดับเกรด 1 หรือมีความรู้เทียบเท่า
2. การเลือกหนังสือเรียนเปียโน ใช้เกณฑ์ ดังนี้ 1) เป็นหนังสือเรียนที่มีเนื้อหาด้านการสอนทักษะต้นสดสำหรับนักเรียนเปียโนระดับต้น 2) เป็นหนังสือที่ใช้ในการเรียนทักษะการต้นสดตามหลักสูตรหรือหนังสือ

เรียนเสริมนอกหลักสูตร 3) เป็นหนังสือเรียนต้นสัดสำหรับนักเรียนเปียนโนในระดับต้นที่หาได้ในประเทศไทย (ช่วงปี 2562-2564) 4) หนังสือแต่ละเล่มต้องตีพิมพ์ในปีที่ต่างกันซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละทวีป จากเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้เลือกหนังสือ 3 เล่มที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ ได้แก่

- 2.1 Improvisation Workbook G.9 หนังสือในหลักสูตรของยามาฮา (ตีพิมพ์ในปี 1986)
- 2.2 Performance Jams หนังสือเรียนเพิ่มเติม (ตีพิมพ์ในปี 2006)
- 2.3 The Penta Adventure หนังสือเรียนเพิ่มเติมรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (ตีพิมพ์ในปี 2019)

ตาราง 1

ชื่อตารางเกณฑ์การคัดเลือกหนังสือ

หนังสือ	ยุค			ทวีป			ระดับ			รูปแบบหนังสือ	
	90	2000	2010	เอเชีย	อเมริกา	ออสเตรเลีย	ต้น	กลาง	ปลาย	เย็บเล่ม	อิเล็กทรอนิกส์
Improvisation Workbook G.9	✓			✓			✓			✓	
Performance Jams		✓			✓		✓			✓	
The Penta Adventure			✓			✓	✓				✓

หมายเหตุ : เนื่องจากสถาบันยามาฮาได้มีการจัดลำดับจากเกรด 10 เป็นระดับขั้นแรกโดยในเกรด 10 ยังไม่มีหนังสือสำหรับการต้นสัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกหนังสือ Improvisation Workbook G.9 ซึ่งเป็นหนังสือเริ่มต้นในการต้นสัด

3. วิเคราะห์หนังสือด้านเนื้อหาและวิธีการนำเสนอ โดยแบ่งผลการวิเคราะห์เป็น 2 ตอน ประกอบด้วย
 - 1) ด้านเนื้อหาการต้นสัดแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.1) องค์ประกอบทางดนตรี 1.2) ความสำคัญของเนื้อหา 1.3) ลำดับการนำเสนอเนื้อหา และ 2) ด้านการสอนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 2.1) การสอนเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางดนตรี 2.2) การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี
4. ศึกษาความเชื่อมโยงทั้งด้านเนื้อหาการต้นสัดและวิธีการสอนการต้นสัด
5. สรุปผลการวิจัย โดยรายงานผลในรูปแบบของตาราง สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่แบบคำบรรยาย (Text Presentation) และแบบตารางแจกแจงความถี่ (Tabular Presentation)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์หนังสือต้นสัดสำหรับนักเรียนเปียนโนระดับต้น ผู้วิจัยได้มุ่งวิเคราะห์หนังสือที่ใช้สำหรับสอนนักเรียนเปียนโนคลาสสิกในระดับต้นโดยเลือกหนังสือทั้งหมด 3 เล่ม ที่ตีพิมพ์และเผยแพร่ในระยะเวลาที่ต่างกัน เพื่อวิเคราะห์มุมมองและวิธีการสอนที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย รวมทั้งความเหมือนและความแตกต่าง

ของวัตถุประสงค์ จะส่งผลต่อเนื้อหาและวิธีการสร้างหนังสือหรือไม่อย่างไร โดยหนังสือที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกมานั้น ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงทั้งหมด 3 เล่ม มีดังนี้ 1) Improvisation Workbook G.9 2) Performance Jams 3) The Penta Adventure ซึ่งผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อมูลหนังสือเบื้องต้นเพื่อให้ทราบถึงภาพรวมของหนังสือในแต่ละเล่ม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 2

ชื่อตารางข้อมูลทั่วไปของหนังสือ

หนังสือ/ปีที่พิมพ์	ผู้แต่ง	สำนักพิมพ์/ รูปแบบที่เผยแพร่	ประเทศ	ลักษณะการนำเสนอ
Improvisation Workbook G.9 (Fujiwara, 1986)	Yoshibumi Fujiwara	Yamaha Music Foundation หนังสือเย็บเล่ม	ญี่ปุ่น 	-กำหนดชุดคอร์ดในการต้นสด -ฝึกการต้นสดแบบเสียงประสานผ่านแบบฝึกหัด
Performance Jams book 1 (Olson, 2006)	Kevin Olson	The FJH music company หนังสือเย็บเล่ม	สหรัฐอเมริกา 	-กำหนดกลุ่มตัวโน้ต (ในระดับต่างๆช่วงเสียง) และค่านโน้ต -ฝึกต้นสดที่กลางเพลงโดยต้นเพลงและท้ายเพลง จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบในการต้นสด
The Penta Adventure (Kanigoski, 2019)	Joanne Kanigoski	Play Around Piano หนังสือ อิเล็กทรอนิกส์	ออสเตรเลีย 	-กำหนดกลุ่มตัวโน้ต (เพียง 5 ตัว) -นำเสนอตัวอย่างทางเดินโน้ตที่เป็นไปได้ -ฝึกต้นสดที่กลางเพลงโดยต้นเพลงและท้ายเพลง จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบในการต้นสด

หนังสือเรียนทั้ง 3 เล่ม มีรูปแบบหนังสือและวิธีการการนำเสนอ ดังนี้ หนังสือเรียนที่เผยแพร่ในรูปแบบหนังสือเย็บเล่มได้แก่ หนังสือ Improvisation Workbook G.9 และ Performance Jams book 1 ซึ่งแตกต่างกับหนังสือ The Penta Adventure ที่เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ในด้านลักษณะการนำเสนอเนื้อหา มีความคล้ายกันสองเล่มได้แก่ Performance Jams book 1 และ The Penta Adventure มีการนำเสนอโดยกำหนดกลุ่มตัวโน้ตที่ใช้ในการต้นสด และให้ผู้เรียนต้นสดที่บริเวณท่อนกลางของบทเพลง ในขณะที่ Improvisation Workbook G.9 นำเสนอโดยกำหนดชุดคอร์ดที่ใช้ในการต้นสด และให้ผู้เรียนต้นสดเสียงประสานทั้งบทเพลง

ตอนที่ 1 : ด้านเนื้อหาการต้นสด

1.1 องค์ประกอบทางดนตรี

องค์ประกอบของเนื้อหาในหนังสือทั้ง 3 เล่ม ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อตามองค์ประกอบทางดนตรี ออกเป็น 6 หัวข้อ ได้แก่ บันไดเสียง อัตราจังหวะ ระดับเสียง จังหวะ ชั้นคู่ และคอร์ด มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 3

ชื่อตารางองค์ประกอบทางดนตรี

องค์ประกอบทางดนตรี		Improvisation Workbook	Performance Jams	The Penta Adventure
บันไดเสียง (scale)	major key	C F G	C	C
	minor key	Am Dm	Am	Cm
อัตราจังหวะ (time signature)	4/4	✓	✓	✓
	3/4	✓	✓	
	2/2	✓		
ระดับเสียง (pitch)		โน้ตลำดับที่ 1-7 ของบันไดเสียง	โน้ตทั้ง 12 เสียง	โน้ตลำดับที่ 1-5 ของบันไดเสียง
จังหวะ (rhythm)		✓	✓	✓
		✓	✓	✓
		✓	✓	✓
		✓	✓	✓
		✓	✓	✓
		✓	✓	✓
ขั้นคู่ (interval)	Melodic	3 rd 5 th	2 nd 3 rd 4 th 5 th	2 nd 3 rd 4 th 5 th
	Harmonic	2 nd 3 rd 4 th 5 th	2 nd 3 rd 5 th	5 th
คอร์ด (chord)		I IV V ⁷	None	None

หมายเหตุ : ลำดับหัวข้อของตารางไม่ได้เรียงตามลำดับการสอนของเนื้อหาในแต่ละเล่ม

การวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่าหากแบ่งตามจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาทักษะการดนตรีจะพบว่าองค์ประกอบของหนังสือที่ต้องการพัฒนาด้านทำนองนั้นหนังสือ Performance Jams และ The Penta Adventure มีความเหมือนกันใน 2 หัวข้อได้แก่ จังหวะ และคอร์ด ในหัวข้อจังหวะมีการใช้โน้ตตัวกลม โน้ตตัวขาว โน้ตตัวขาวประจุด โน้ตตัวดำ และโน้ตเข้บ็ต เช่นเดียวกันทุกประการส่วนในหัวข้อคอร์ดนั้นทั้งสองเล่มไม่ได้มีการกล่าวถึงแต่อย่างใด ในด้านของหนังสือ Improvisation Workbook G.9 เรื่องจังหวะมีการเพิ่มโน้ตตัวเข้บ็ตสองชั้นเข้ามาเพิ่มเติมจากทั้งสองเล่มที่กล่าวมา และด้านคอร์ดมีการสอนคอร์ดลำดับที่หนึ่ง สี่ และห้า นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกสามประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ ดังนี้

ประเด็นแรก เรื่องการสอนหัวข้อบันไดเสียง พบว่า หนังสือ Performance Jams และ The Penta Adventure ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะดนตรีด้านทำนองนั้นมีการสอนจากบันไดเสียงเมเจอร์ 1 บันไดเสียง และบันไดเสียงไมเนอร์ 1 บันไดเสียง ต่างกันตรงในด้านของบันไดเสียงที่ใช้โดยหนังสือ Performance Jams ใช้บันไดเสียงซีเมเจอร์ และเอไมเนอร์ ซึ่งเป็นบันไดเสียงคีย์สัมพันธ์ (Relative Key) ส่วนหนังสือ The Penta Adventure ใช้บันไดเสียงซีเมเจอร์ และบันไดเสียงซีไมเนอร์ ซึ่งเป็นบันไดเสียงคีย์ขนาน (Parallel

Key) ในขณะที่หนังสือ Improvisation Workbook G.9 ที่มุ่งเน้นการดนตรีด้วยเสียงประสานทำให้ใช้บันไดเสียงมากกว่า โดยใช้บันไดเสียงเมเจอร์ 3 บันไดเสียง และบันไดเสียงไมเนอร์ 2 บันไดเสียง ได้แก่ ซีเมเจอร์ เอฟเมเจอร์ จีเมเจอร์ เอไมเนอร์ และ ดีไมเนอร์ โดยมีแนวทางการเลือกบันไดเสียงคล้ายเล่ม Performance Jams ที่เลือกจากบันไดเสียงคีย์สัมพันธ์

ประเด็นที่สอง หัวข้อระดับเสียง The Penta Adventure มีแนวทางการดนตรีจากโน้ตเพียง 5 ตัว ดังนั้นจึงสะท้อนกับการเลือกใช้บันไดเสียงที่เป็นคีย์ขนานเนื่องจากจะสามารถใช้โน้ตชุดเดิมได้เพียงแต่เติมแฟลต (Flat) ในโน้ตลำดับที่สาม จึงใช้โน้ต C D E E^b F G แต่ในเล่ม Performance Jams มุ่งเน้นการนำเสนอทำนองจากทุกตัวโน้ตโดยสอนโน้ตในช่วงเสียงหนึ่งก่อนจากนั้นจึงให้ย้ายไปเล่นในช่วงเสียงอื่น ๆ ในด้านของ Improvisation Workbook G.9 เน้นการสอนเรื่องเสียงประสานจึงยึดบันไดเสียงและสร้างโน้ตตามบันไดเสียงเหล่านั้น

ประเด็นสุดท้าย หัวข้อขั้นสูงเนื่องจาก Improvisation Workbook G.9 มีการสร้างคอร์ดทำให้พบขั้นคู่ประสานมากกว่าหนังสือเล่มอื่น ๆ แต่ในขณะที่เดียวกันหนังสือ Performance Jams และ The Penta Adventure ก็ได้มีการใช้ขั้นคู่ทำนอง (Melodic Interval) โดยพบว่าพบว่า Performance Jams มีการนำขั้นคู่ประสาน (Harmonic Interval) มาใช้ในการดนตรีมากกว่าเล่ม The Penta Adventure

1.2 ความสำคัญของเนื้อหา

ด้านเนื้อหาตั้งที่กล่าวไปข้างต้นว่าหนังสือทั้ง 3 เล่มนั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาทักษะการดนตรีในด้านที่ต่างกันแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1.เน้นการพัฒนาทักษะการดนตรีทางด้านเสียงประสาน 2.เน้นการพัฒนาทักษะการดนตรีทางด้านทำนอง ทำให้การให้ความสำคัญของเนื้อหาที่มีรายละเอียดที่ต่างกันดังนี้

ตาราง 4

ชื่อตารางการวิเคราะห์ความสำคัญเนื้อหา

ความสำคัญ ของเนื้อหา	เน้นทักษะดนตรีด้านเสียงประสาน			เน้นทักษะดนตรีด้านทำนอง					
	Improvisation Workbook			Performance Jams			The Penta Adventure		
	ระดับ	N	%	ระดับ	N	%	ระดับ	N	%
Melody	น้อย	5	8%	มาก	9	45%	มาก	36	43%
Rhythm	ปานกลาง	23	37%	ปานกลาง	8	40%	ปานกลาง	32	38%
Harmony	มาก	34	55%	น้อย	3	15%	น้อย	16	19%

หมายเหตุ : หนึ่งในแบบฝึกหัดสามารถมีเนื้อหาได้หลายหัวข้อ หนังสือ Improvisation Workbook G.9 มี 34 แบบฝึกหัด หนังสือ Performance Jams มี 9 แบบฝึกหัด และ The Penta Adventure มี 36 แบบฝึกหัด

ภาพรวม พบว่า หนังสือเรียนดนตรีสำหรับนักเรียนเปียโนนั้นมีการจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหาที่แตกต่างกัน จากการวิเคราะห์การให้ความสำคัญด้านเนื้อหาผู้วิจัยใช้วิธีการวัดจากจำนวนการสอนหัวข้อต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในแบบฝึกหัดพบว่าหนังสือ Improvisation Workbook G.9 เป็นหนังสือเรียนดนตรีที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการดนตรีทางด้านเสียงประสาน ได้มีการให้ความสำคัญของเนื้อหาในหัวข้อเสียงประสาน

(Harmony) อยู่ในระดับมาก ขณะเดียวกันพบว่าหนังสือ Performance Jams และ The Penta Adventure ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการดนตรีทางด้านทำนอง ได้มีการให้ความสำคัญของเนื้อหาในหัวข้อทำนอง (Melody) อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ส่วนหัวข้อที่เหลือจะลดหลั่นกันตามลงมา

นอกจากนี้ ยังพบว่า หัวข้อจังหวะ (Rhythm) เป็นหัวข้อที่หนังสือทุกเล่มให้ความสำคัญอยู่ในระดับกลาง อันเนื่องมาจากเรื่องจังหวะนั้นเป็นองค์ประกอบการดนตรีทั้งด้านทำนองและเสียงประสาน โดยแตกต่างกันตรงที่หนังสือที่เน้นการดนตรีด้านเสียงประสานจะนำเสนอจังหวะที่มีค่าน้อยยาว เช่น ตัวกลม ส่วนหนังสือที่เน้นการดนตรีด้านทำนองมักจะเริ่มจากค่าน้อยสั้นหรือตัวค่อนเป็นลำดับแรก

1.3 ลำดับการนำเสนอเนื้อหา

การจัดลำดับเนื้อหาเป็นอีกเรื่องที่มีความสำคัญต่อการสร้างหนังสือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน ดังนั้นหนังสือแต่ละเล่มจึงมีการจัดเรียงลำดับที่ไม่เหมือนกัน ดังนี้

ภาพ 2

ชื่อภาพลำดับการนำเสนอเนื้อหา

Improvisation Workbook			Performance Jams		The Penta Adventure		
ทำนอง	บันไดเสียง	จังหวะ	ทำนอง	บันไดเสียง	ทำนอง	บันไดเสียง	จังหวะ
ขั้นคู่			จังหวะ		ขั้นคู่		
คอร์ด			ขั้นคู่		ขั้นคู่		

หมายเหตุ : ลำดับของเนื้อหาเรียงจากด้านบนสู่ด้านล่างตามสี และขนาดของกรอบไม่ได้แสดงถึงจำนวนแบบฝึกหัดที่มากหรือน้อย

ลำดับการสอนทักษะดนตรีของหนังสือทั้งสามเล่มมีความคล้ายคลึงกันในส่วน ซึ่งลำดับขั้นการสอนนั้นจะทำให้เห็นถึงวิธีการและแนวคิดของการสอนดนตรีที่ชัดเจนขึ้น โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ 3 ประการดังนี้

ประเด็นแรก เนื้อหาของหนังสือทั้งสามเล่มมีการเรียงลำดับเนื้อหาการสอนในหัวข้อที่เหมือนกัน คือ หัวข้อทำนอง บันไดเสียง และจังหวะซึ่งเป็นเนื้อหาที่สอนเป็นลำดับแรก แต่มีข้อแตกต่างคือหนังสือ Performance Jams มีนำเสนอทำนองพร้อมทั้งบันไดเสียงก่อนแล้วจึงเพิ่มจังหวะเข้าไปแต่หนังสือ Improvisation Workbook G.9 และ The Penta Adventure ได้นำเสนอเนื้อหาทั้งสามพร้อมกันในทีเดียว

ประเด็นที่สอง พบว่า ในหนังสือ Improvisation Workbook G.9 พบว่า การเรียงลำดับต่างออกไปจากเล่มอื่น ๆ ทั้งนี้ด้วยเป็นเพียงเล่มเดียวที่มีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาทักษะการดนตรีด้านเสียงประสาน จึงทำให้มีหัวข้อคอร์ดที่เพิ่มเข้ามาจากเล่มอื่น จึงต้องการให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการดนตรีด้านเสียงประสานโดยการใส่คอร์ดในทำนองที่หลากหลายจากแบบฝึกหัดภายในเล่ม

ประเด็นสุดท้าย พบว่า วิธีการจัดเรียงเนื้อหาของหนังสือทั้ง 3 เล่ม มีรูปแบบการดำเนินเนื้อหาแบบซ้ำทวนกล่าวคือมีการวนการเรียงลำดับเช่นนี้อีกหลายครั้งและเพิ่มความซับซ้อนของเนื้อหาไปเรื่อย ๆ

เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนหัวข้อทั้ง 5 จนเกิดความชำนาญและสามารถมาบูรณาการจนเกิดเป็นความสามารถทางการดนตรี

ตอนที่ 2 : การสอนเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางดนตรี และทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี

2.1 ด้านการนำเสนอเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางดนตรี (Cognitive Domain)

การสอนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจทางด้านดนตรี ผู้วิจัยได้ใช้การเรียงลำดับ 6 ชั้น โดยแต่ละชั้นจะแตกต่างกันไปในแต่ละเล่ม โดยมีเนื้อหา ดังนี้

ตาราง 5

ชื่อตารางด้านการนำเสนอเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางดนตรี (Cognitive Domain)

	Cognitive Domain	Improvisation Workbook	Performance Jams	The Penta Adventure
จดจำ (Remember)	เนื้อหา	การจดจำองค์ประกอบของเนื้อหาทางดนตรี (ตามตาราง 2)		
เข้าใจ (Understand)	การฟัง	ฟังเสียงประสาน จากตัวอย่างบทเพลง	ฟังแนวทำนอง จากประโยคเพลง (ต้นเพลง)	ฟังแนวทำนอง จากตัวอย่างกลุ่มโน้ต
ประยุกต์ (Apply)	การปฏิบัติ	บรรเลงเสียงคอร์ด จากความรู้ เสียงประสาน	บรรเลงทำนองและเสียงประสาน โดยนำความรู้จากการจัดเรียงกลุ่มโน้ตและชิ้นคู่ใน	
วิเคราะห์ (Analyze)	การฟัง	ฟังโน้ตจากแนวทำนอง เพื่อใส่คอร์ดที่เหมาะสม	ฟังเสียงประสานในคอร์ด เพื่อใส่ทำนองที่เหมาะสม	
	การสังเกต	แนวเบสและใส่ชิ้นคู่ เพื่อสร้างคอร์ด	ทำนองและเสียงประสาน เพื่อสร้างทำนองใหม่	
ประเมินผล (Evaluate)	ความเหมาะสม	ทำนองเป็นตัวกำหนด	เสียงประสานเป็นตัวกำหนด	
	ของบริบท	บริบทในการสร้างคอร์ด	บริบทในการสร้างทำนอง	
สร้างสรรค์ (Create)	เนื้อหา	ทำนอง	✓	✓
		จังหวะ	✓	✓
		ประสาน	✓	✓
	ลักษณะ	วิธีการบรรเลงคอร์ด จนเกิดเป็นรูปแบบการเล่นคอร์ดใหม่	วิธีการจัดเรียงโน้ตและชิ้นคู่ จนเกิดเป็นทำนองใหม่ที่สอดคล้องกับทำนองต้น-ท้าย	

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการนำเสนอที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางดนตรี (Cognitive Domain) จากรูปแบบของแบบฝึกหัดพบว่า หนังสือทั้งสามเล่มมีการนำเสนอเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ

ทางดนตรี 6 ด้าน ได้แก่ ความรู้จากความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสร้างสรรค์ โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ประเด็นแรกในด้านความรู้จากความจำทั้งสามเล่มได้มีการให้จดจำจากองค์ประกอบของเนื้อหาทางดนตรี และเมื่อผู้เรียนจดจำได้จึงนำมาสู่ด้านความเข้าใจ ในด้านนี้หนังสือ Improvisation Workbook G.9 ได้ให้ผู้เรียนฟังและสังเกตเพื่อเข้าใจเสียงประสาน ในขณะที่ Performance Jams และ The Penta Adventure ให้ฟังและสังเกตกลุ่มตัวโน้ตเพื่อเข้าใจทำนอง

ประเด็นที่สอง พบว่า ด้านการประยุกต์มีความสอดคล้องกับทั้งสองด้านแรกคือ ด้านความจำ และความเข้าใจ ทำให้ในการประยุกต์หนังสือ Improvisation Workbook G.9 ได้ให้ผู้เรียนนำความจำและความเข้าใจเรื่องเสียงประสานมาสร้างคอร์ด ในขณะที่หนังสือ Performance Jams และ The Penta Adventure ที่ให้ผู้เรียนจดจำและเข้าใจด้านทำนอง ให้นำความรู้เหล่านั้นมาสร้างทำนองในบทเพลงที่อยู่ในแบบฝึกหัด

ประเด็นที่สามด้านการประยุกต์และประเมินค่า ทั้งสองด้านนี้ในทักษะต้นสดนั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากการต้นสดนั้นเป็นการสร้างสรรค์ดนตรีอย่างฉับพลันผู้เรียนจึงต้องมีความคล่องแคล่ว และเชี่ยวชาญจึงจะสามารถเกิดขึ้นนี้ได้ โดยในขั้นการวิเคราะห์หนังสือ Improvisation Workbook G.9 ให้วิเคราะห์จากการฟังแนวทำนองและสังเกตทางเดินแนวเบสเพื่อนำไปสู่การบรรเลงคอร์ดต่อไป ในด้านหนังสือ Performance Jams และ The Penta Adventure ให้วิเคราะห์จากการฟังแนวประสานและสังเกตทำนองรวมทั้งเสียงประสานในช่วงต้นเพลงเพื่อนำไปสู่การสร้างแนวทำนองใหม่

ประเด็นสุดท้าย พบว่า ในด้านการสร้างสรรค์เป็นด้านที่แสดงออกถึงทักษะต้นสดของผู้เรียนอย่างชัดเจน โดยผู้เรียนต้องนำเนื้อหาทางดนตรีมาบูรณาการปรับใช้ ซึ่งจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหาผู้เรียนไม่ผ่านลำดับขั้นทั้ง 5 คือ ความรู้จากความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ การวิเคราะห์ และการประเมินค่า เพราะผู้เรียนต้องนำสิ่งเหล่านั้นมาสร้างให้เกิดผลงานในการต้นสด โดยหนังสือแต่ละเล่มก็จะมีลักษณะของการต้นสดที่แตกต่างกัน คือหนังสือ Improvisation Workbook G.9 จะต้นสดออกมาในรูปแบบของคอร์ดที่ทำหน้าที่เป็นแนวประสานผู้บรรเลงต้องนำเสนอการผสมผสานความรู้ด้านจังหวะ ชั้นคู่ มาวิธีการบรรเลงคอร์ดและใส่คอร์ดที่เหมาะสมกับแนวทำนองที่แบบฝึกหัดให้ไว้ ส่วนหนังสือ Improvisation Workbook G.9 จะต้นสดออกมาในรูปแบบของทำนองและชั้นคู่ที่จะต้องมีความสอดคล้องกับทำนองตั้งต้นที่แบบฝึกหัดกล่าวคือประโยคต้นเพลงและทำนองนั้นบรรเลงตามแบบฝึกหัด แต่ต้นสดในช่วงประโยคกลางของเพลงดังนั้นผู้บรรเลงต้องคำนึงถึงความเป็นหนึ่งเดียวของเพลงด้วย

เห็นได้ว่า การต้นสดนั้นย่อมมีกรอบและขอบเขตของการต้นสด ทำให้ผู้สอนต้องนำเสนอเป็นลำดับขั้นทำให้ง่ายต่อการเข้าใจ พบว่าหนังสือทั้งสามเล่มค่อย ๆ สอนเนื้อหาทีละเรื่องจากง่ายไปยากและจึงนำมารวมกันในภายหลังทำให้ผู้เรียนเกิดการฝึกฝนและชำนาญ จึงจะต้นสดได้อย่างคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพ

ด้านการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี (Musical Creativity)

ด้านการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีหนังสือทั้งสามเล่มมุ่งเน้นในการสอนทักษะการคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการสร้างเสียงดนตรีอย่างฉับพลัน ถือเป็นการสร้างสรรค์สิ่งอย่างชัดเจนอยู่แล้ว เมื่อนำมาวิเคราะห์จึงสามารถแยกออกเป็น 5 หัวข้อของการสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี (Webster, 2016) ได้แก่ ความสามารถในการคิดได้หลากหลาย (Extensiveness) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนยืดหยุ่น (Flexibility) ความเป็นเอกลักษณ์ (Originality) และความถูกต้องตามทฤษฎี (Syntax) โดยมีรายละเอียด การวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ตาราง 6

ชื่อตารางการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี (Musical Creativity)

	การสอนที่ส่งเสริม	Improvisation Workbook	Performance Jams	The Penta Adventure
	ทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี			
ความหลากหลาย (Extensiveness)	การสังเกต	ตัวอย่างการเล่นเสียงประสาน	ริมและทำนองเพลง	รูปแบบการจัดเรียงโน้ตทั้ง 5 ตัว
	การปฏิบัติ	เล่นเสียงประสานจากแบบฝึกหัด	เล่นทำนองในแบบฝึกหัด	โดนมี่ครุและสื่อเป็นแนวประสาน
ความยืดหยุ่น (Flexibility)	ความกลมกลืน	แบบฝึกหัดที่หลากหลายและการฝึกฝนในเพลงหลายสไตล์	สไตล์เพลงและทำนองประสานที่หลากหลาย	ให้ตัวอย่างรูปแบบการเรียงลำดับกลุ่มโน้ต
ความเป็นเอกลักษณ์ (Originality)	การสร้างสรรค์	เน้นเรื่องจังหวะเสียงประสานและคอร์ด	เน้นเรื่องทำนอง จังหวะ และเสียงประสาน	
	การส่งเสริมมือขวา	รูปแบบการดำเนินเสียงประสานแบบ Block Chord และ Broken Chord	รูปแบบการจัดเรียงตัวโน้ตเพื่อสร้างแนวทำนอง	
	การส่งเสริมมือซ้าย	เพิ่มขั้นคู่อ M3 m3 P5 จากแนวเบส	รูปแบบการจัดเรียงโน้ตเพื่อสร้างทำนองและขั้นคู่อเพื่อสร้างแนวประสาน	
ความถูกต้องตามหลักทฤษฎี (Syntax)	วิธีการสอน	เน้นการบรรยายทฤษฎีดนตรี	เน้นการสอดแทรกผ่านเรื่องราวและเกม	

การวิเคราะห์ พบว่าการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีนั้นในด้านความหลากหลายและความยืดหยุ่นหนังสือทั้งสามเล่มได้ใช้การแสดงตัวอย่างของการคิดสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็น ทำนอง เสียงประสาน ไปจนถึงจังหวะ โดยใช้การดูและการปฏิบัติควบคู่กัน เพื่อก่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการสามารถนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของเพลงที่จะบรรเลง

ด้านความถูกต้องหนังสือทั้งสามเล่มมีการกำหนดกฎเกณฑ์ในการดนตรีให้ผู้เรียนยึดและปฏิบัติ โดยมีวิธีการสอดแทรกกฎที่แตกต่างกันออกไป โดยเล่ม Improvisation Workbook G.9 ได้อธิบายเป็นหลักการทำงานทฤษฎีดนตรีให้ผู้เรียน ส่วนในเล่ม Performance Jams และ The Penta Adventure มีการกล่าวถึงภายใต้เรื่องราว และกิจกรรมเกมที่เป็นตัวดำเนินเนื้อหาในเล่ม

ด้านความเป็นอัตลักษณ์มีหัวข้อ 4 หัวข้อในการสร้างให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์ทางการ ดนตรีในดนตรี ได้แก่ ทำนอง จังหวะ เสียงประสาน และคอร์ด โดยในหัวข้อคอร์ดมีหนังสือเพียงเล่มเดียวที่กล่าวถึงหัวข้อนี้คือ Improvisation Workbook G.9 เนื่องจากเป็นเล่มที่พัฒนาการดนตรีด้านเสียงประสาน แต่อีกสองเล่มแม้ว่าจะไม่ปรากฏเนื้อหาด้านคอร์ดแต่ก็มีการค้นจากทำนองมาแทน ซึ่งการพัฒนาหัวข้อดนตรีทั้ง 4 นี้เมื่อนำมารวมกันจะเกิดรูปแบบที่หลากหลาย และสามารถสร้างให้เกิดทำนองอันเป็นอัตลักษณ์ของผู้เล่นได้

ประการสุดท้ายหนังสือทั้ง 3 เล่ม มีการนำเสนอที่ส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี สอดคล้องกับทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning) ทั้ง 5 ชั้น ได้แก่ กระตุ้นความสนใจตั้งปัญหา ค้นคว้าคิด นำเสนอ และประเมินผล (วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์, 2558) โดยหนังสือ Improvisation Workbook G.1 มีการกระตุ้นความสนใจจากตัวอย่างเสียงประสาน ตั้งปัญหาจากโจทย์ของทำนองเพื่อให้ค้นคว้าคิดเสียงประสานที่เหมาะสม และนำเสนอออกมาเป็นการดนตรีแนวเสียงประสาน ในขณะที่หนังสือ Performance Jams และ The Penta Adventure มีการกระตุ้นความสนใจที่คล้ายกันโดยเป็นการนำเรื่องราวสั้น ๆ มาเข้าสู่เนื้อหาให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ จากนั้นตั้งปัญหาโดยมีกฎเกณฑ์คือต้องดนตรีให้สอดคล้องกับต้นเพลงและทำเพลงนอกจากนี้ยังกำหนดตัวโน้ตที่ใช้ในการดนตรี ทำให้ผู้เรียนต้องคิดค้นทำนองที่เหมาะสมจากนั้นจึงนำเสนอออกเป็นการบรรเลงดนตรีแนวทำนอง

อภิปรายผล

การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือทั้งสามเล่มพบประเด็นที่น่าสนใจ 4 ประการ ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่าเป็นหัวข้อที่ไม่ได้ปรากฏในลายลักษณ์อักษรแต่เมื่อวิเคราะห์แล้วพบความเชื่อมโยงกันทั้งภายในตัวเล่มของหนังสือ และความเหมือนต่างกันของหนังสือแต่ละเล่มโดยมีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นแรกด้านเนื้อหาของหนังสือแต่ละเล่มดังที่กล่าวไปในผลการวิจัยด้านเนื้อหาที่แบ่งหนังสือตามเนื้อหาการสอนออกเป็น 2 กลุ่ม 1) กลุ่มการดนตรีทางแนวประสาน 2) การดนตรีทางแนวทำนอง จากวิเคราะห์พบว่าหนังสือจะเน้นในด้านที่ต้องการพัฒนาเป็นหลักและนำเรื่องอื่น ๆ มาเสริมเป็นองค์ประกอบเพื่อต่อยอดเรื่องที่มุ่งพัฒนา โดยสอนจากเนื้อหาที่มีความง่ายไปสู่เนื้อหาที่มีความซับซ้อนขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดที่เชื่อว่าการสอนดนตรีต้องสอนจากง่ายไปยาก (Aebersold, 2000; Kratus, 1991; Reeves & Walsh, 2022) จากนั้นจึงบูรณาการความรู้ก่อนเกิดเป็นทักษะการดนตรี โดยสอดคล้องกับแนวคิดของที่เชื่อว่าการดนตรีต้องเกิดจากการบูรณาการความรู้ด้านทฤษฎี และปฏิบัติเข้าด้วยกันจึงจะทำให้ผู้เรียนมีทักษะการดนตรีที่สมบูรณ์ (Ostransky, 2017)

ประเด็นที่สองเมื่อวิเคราะห์จากหนังสือที่มีการเผยแพร่ในระยะเวลาที่แตกต่างกันทำให้พบว่า วิธีการนำเสนอมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในหนังสือเล่ม Improvisation Workbook G.9 ที่เผยแพร่ในปี 1986 มีการในรูปแบบของหนังสือที่ใช้การบรรยายและแบบฝึกหัดโดยมีรูปแบบของเนื้อหาแต่ละบทที่ชัดเจนและมีความคล้ายกันเพียงแต่เพิ่มความซับซ้อนไปตามลำดับ ส่วนหนังสือ Performance Jams ที่เผยแพร่ในปี 2006 พบว่าเริ่มมีการเปลี่ยนจากการบรรยายให้ความรู้มาเป็นสอดแทรกลงในเรื่องราวและเกมกิจกรรม โดยสิ่งที่เหมือนกันของหนังสือสองเล่มคือมีการให้ผู้เรียนบรรเลงร่วมกับครูเพื่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน และท้ายสุดหนังสือ The Penta Adventure ได้นำเสนอโดยใช้สื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการบรรเลงประสานนอกจากนี้ยังนำเสนอเป็นเนื้อหาสั้น ๆ หลายตอน ภายใต้เกมและวางเนื้อหาหรือกฎเกณฑ์ผ่านเรื่องราว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าสื่อดิจิทัลสามารถเข้าถึงผู้เรียนได้รวดเร็วและสะดวกต่อการใช้งานในสถานที่ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนไม่มีข้อจำกัดในด้านการทบทวนเนื้อหาและการฝึกฝน (ขวัญทิชา เชื้อหอม, 2565)

ประเด็นสุดท้ายผู้วิจัย พบว่า หนังสือทั้งสามเล่มมีขอบเขตและการดำเนินเนื้อหาไม่เท่ากัน โดย Improvisation Workbook G.9 เป็นหนังสือที่ผู้เรียนมีความรู้ด้านการบรรเลงและพื้นฐานดนตรีอยู่ก่อนแล้วดังนั้นจึงเนื้อหาที่มีลักษณะต่อยอดจากความรู้เดิมของผู้เรียนทำให้เนื้อหาดำเนินไปค่อนข้างรวดเร็ว ในขณะที่หนังสือ Performance Jams มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักเสียงดนตรีที่หลากหลายเป็นก้าวแรกให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดสร้างสรรค์กล้าในการตัดสินใจ จึงเน้นความสนุกสนานมีกฎเกณฑ์ที่ไม่ซับซ้อนทำให้ต้นสอดออกมาเป็นเพลงได้เพื่อผู้เรียนจะได้เกิดความคุ้นเคยสำเนียงเพลงรูปแบบต่าง ๆ และเล่มสุดท้าย The Penta Adventure มุ่งสอนผู้เรียนระดับเริ่มต้นที่ไม่มีความรู้พื้นฐานทางดนตรีจึงเริ่มจากโน้ตเพียง 5 ตัว มีตัวอย่างทิศทางเดินโน้ตทั้งหมดให้ผู้เรียนลองเล่นแล้วจึงเพิ่มความซับซ้อนเรื่อย ๆ จนไปถึงเรื่องของระดับความดังเบาของเสียงและรายละเอียดของเสียง

การวิเคราะห์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หนังสือทั้งสามเล่มมีจุดยืนที่แตกต่างกัน เหมาะกับนักเรียนที่มีพื้นฐานดนตรีแตกต่างกันดังนั้นผู้สอนจึงต้องประเมินนักเรียนและเลือกหนังสือการสอนทักษะการตัดสินใจที่เหมาะสมกับผู้เรียนไม่ยากจนทำให้ผู้เรียนท้อถอย หรือไม่ง่ายจะผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายจึงจะทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากการศึกษาพบว่าหนังสือที่ใช้ในการสอนทักษะต้นสนนั้นมีหัวข้อที่มุ่งเน้นในการพัฒนาที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นด้านจังหวะ ทำนอง หรือเสียงประสานดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องคัดเลือกหนังสือให้สอดคล้องเพื่อประโยชน์อันสูงสุดแก่ผู้เรียน

1.2 การต้นสนเป็นทักษะที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์และการฝึกฝน ดังนั้นแบบฝึกการต้นสนไม่ควรจะเป็นการท่องจำ แต่เน้นให้เกิดการคิดใหม่ ๆ อยู่เสมอ

1.3 หนังสือที่ใช้ในการสอนต้นสนั้นควรมีลักษณะการตั้งโจทย์ที่เป็นกรอบแบบเปิดกว้าง เพื่อให้ผู้เรียนได้มีพื้นที่ในการคิดสร้างสรรค์บทเพลงของตนเอง

1.4 ผู้เรียนแต่ละคน มีพื้นฐาน และวิธีการคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้นครูผู้สอนต้องทำการสังเกตผู้เรียนของตนเองเพื่อเลือกหัวข้อที่จะพัฒนาในจุดที่ผู้เรียนยังไม่ชำนาญ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

จากการวิเคราะห์หนังสือทั้ง 3 เล่ม แสดงให้เห็นว่าลำดับของเนื้อหาที่มีความสำคัญในการพัฒนาทักษะของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดทำหนังสือผู้จัดทำต้องคำนึงถึงอายุ รูปแบบการนำเสนอ องค์ประกอบทางดนตรี และลำดับขั้นในการนำเสนอ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาเนื้อหา และเกณฑ์การสอบวัดระดับความสามารถทางดนตรี เพื่อสร้างนวัตกรรมที่พัฒนาทักษะการต้นสนแก่ผู้เรียนได้ตรงตามเกณฑ์การวัดผลของสถาบันการสอบ

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านช่วยวัยของผู้เรียนที่เหมาะสมกับการต้นสน และกิจกรรมที่ส่งเสริมการต้นสนก่อนการปฏิบัติเครื่องดนตรี เพื่อให้สามารถต่อยอดเป็นกิจกรรมในชั้นเรียนได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ขวัญทิชา เชื้อหอม. (2565). การพัฒนาประสิทธิภาพการอ่านด้วยสื่อดิจิทัลร่วมกับการโค้ชสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา*, 6(1).

เจตนา นาควัชระ หัวหน้าโครงการ, รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, จักรพันธ์ วิชาสินีกุล, ปารีชาติ จึงวิวัฒนาการณ์, รังสิพันธุ์ แข็งขัน, กรกช อัตตวิริยะนุภาพ, ดุสิต จรูญพงษ์ศักดิ์, บวร พงศ์ศุภโสภณ. (2547). *พลังการวิจารณ์: สังคีตศิลป์*.

พัชราภรณ์ รัตนวลี. (2562). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการต้นสนสำหรับผู้เรียนเปียโนระดับประถม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. สำนักงานวิทยทรัพยากร.

<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/69967>

วิริยะ ฤกษ์พาณิชย์. (2558). การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน: Creativity-based Learning (CBL). *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*, 1(2), 23-37.

ภาษาอังกฤษ

Abeles, H. F., Hoffer, C. F., & Klotman, R. H. (1994). *Foundation of music education* (2nd ed.). New York: Schirmer.

Aebersold, J. (2000). *Jazz Handbook*. Jamey Aebersold Jazz. In: Inc.

- Anderson, L. W., & Sosniak, LA (Eds). (1994). *Bloom's Taxonomy: A forty-year retrospective. Ninety-third Yearbook of the National Society for the Study of Education*. In: Chicago: The University of Chicago Press.
- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2021). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.
- Beegle, A., & Bond, J. (2016). Orff Schulwerk. *Teaching general music: Approaches, issues, and viewpoints*.
- Berkowitz, A. (2010). *The improvising mind: Cognition and creativity in the musical moment*. Oxford University Press.
- Fujiwara, Y. (1986). *Improvisation Workbook Grade 9*. Yamaha Music Foundation.
- Johnson, M. D. (1993). Dalcroze Skills for All Teachers: The Jaques-Dalcroze approach can be a valuable addition to any music teacher's method. Monica Dale Johnson outlines the main tenets of this approach. *Music Educators Journal*, 79(8), 42-45.
- Kanigowski, J. (2019). *The Penta Adventure*. Play Around Piano.
- Kratz, J. (1991). Growing with improvisation. *Music Educators Journal*, 78(4), 36-40.
- London, T. C. (2020). *PIANO SYLLABUS Piano & Piano Accompanying Qualification specifications for graded exams 2021–2023*
- Olson, K. (2006). *Performance Jams*. The FJH Music Company.
- Ostransky, L. (2017). *Understand Jazz*. Prentice hall.
- Randall, M. O. (1993). *The history of piano improvisation in western concert music*. University of Cincinnati.
- Reeves, S., & Walsh, T. (2022). *Creative jazz improvisation*. Taylor & Francis.
- Reeves, S. D. (2007). *Creative Jazz Improvisation*. New jersey: Pearson Education Inc.
- Suzuki, S., & Suzuki, W. (1983). *Nurtured by love: The classic approach to talent education*. Alfred Music.
- Taylor, B. (1982). *Jazz Piano: A Jazz History*. Unite State: William C. Brown Co. Publishers Inc.
- Tyler, R. W. (2013). *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago press.
- Tyler, R. W. (2013). *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago press.
- Webster, P. R. (2016). Creative thinking in music, twenty-five years on. *Music Educators Journal*, 102(3), 26-32.